

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.25>**Т. О. Кириченко**кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Сумського національного аграрного університету**Т. М. Рідель**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Сумського національного аграрного університету

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ

Статтю присвячено розгляду різних підходів до організації індивідуальної роботи студентів із використанням інформаційних технологій та ролі індивідуальної роботи студентів у процесі вивчення мови. Виявлено, що індивідуальна робота студентів є досить гнучким процесом і передбачає такі заходи, як: вирішення практичних завдань різного рівня складності, практикуми; робота з різними джерелами інформації та написання нарисів, доповідей, конспектів. Зроблено висновок, що інформаційні технології можуть бути потужним інструментом для кожного, хто хоче вивчати іноземні мови за допомогою індивідуальної роботи, та є ефективним засобом для розширення творчого потенціалу студентів. Визначено переваги інформаційних технологій в освіті та їх використання в організації індивідуальної роботи студентів. Застосування інтернет-ресурсів, спеціального комп'ютерного програмного забезпечення, електронних енциклопедій та словників, соціальних мереж, інтерактивних додатків було проаналізовано як найефективніший засіб для організації індивідуальної роботи студентів у процесі вивчення мови. У статті визначені умови, за яких індивідуальна робота студентів матиме позитивний ефект на процес вивчення іноземної мови, набуття професійних іншомовних компетентностей. У процесі дослідження було визначено, що правильно організований процес навчання з методичного погляду, застосування сучасних технологій на заняттях стимулюватиме студентів до вивчення й активного використання іноземної мови сприятимуть розвитку індивідуальних пізнавальних здібностей під час вирішення поставлених завдань, формуватиме навички творчого мислення та розширюватиме професійні можливості, забезпечуватиме міжкультурний контекст спілкування. Комп'ютеризація, використання інформаційних технологій є чинниками оптимізації індивідуальної роботи студента у процесі вивчення іноземної мови. Сучасні технології забезпечують доступ всіх охочих до навчальних сайтів, електронних словників і підручників, навчально-методичних комплексів. У статті визначається важливість ролі викладача, який у процесі навчання розвиває у студентів навички самоорганізації, навчальні компетенції, супроводжує всі етапи самостійної роботи.

Ключові слова: індивідуальна робота, англійська, мова, інтернет, ресурс, технологія.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення слушне твердження, що вивчення іноземної мови студентами вищої школи являє собою ключовий момент у професійній підготовці майбутнього спеціаліста. Конкурентним на ринку праці може бути лише той спеціаліст, який має навички іншомовного спілкування. Звичайно, на таких спеціалістів є великий попит, адже в умовах міжнародного співробітництва, у створенні великої кількості транснаціональних компаній, в умовах розвитку аграрного бізнесу роботодавця буде віддавати перевагу фахівцю зі знанням іноземної мови. Водночас є загальновідомим той факт, що не завжди студент може опанувати іноземну мову на належному рівні. Уведення обов'язкового зовніш-

нього незалежного тестування (далі – ЗНО) у разі вступу до магістратури, можливість закордонних стажувань, перспектива кар'єрного зростання, мобільність – усе це чинники, які спонукають до активізації процесу вивчення іноземної мови. Однак наявна проблема скорочення навчальних годин у вищій школі із цього предмета, водночас збільшується кількість годин, які відведені для самостійної роботи. Для того, щоб навчити студента навичкам самостійної роботи під час вивчення іноземної мови, необхідний процес активізації індивідуальної роботи під час занять, тому ця проблема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі організації самостійної роботи студен-

тів присвячено багато праць як вітчизняних, так і закордонних науковців. Але передусім варто визначитися з теоретичною основою, з визначенням таких понять, як «самоосвіта» та «самостійна робота». У «Педагогічному словнику» С.У. Гончаренка самоосвіта визначена як освіта, яка набувається у процесі самостійної роботи і є невід'ємною частиною систематичного навчання у стаціонарних закладах, сприяє поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань [1, с. 296]. Самостійна навчальна робота учнів трактується як різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності, яка здійснюється на навчальних заняттях під керівництвом учителя, однак без його безпосередньої участі. Реалізація цих настанов вимагає від учнів активної розумової діяльності, самостійного виконання різних пізнавальних завдань, застосування раніше засвоєних знань. Різні аспекти самостійної роботи студентів висвітлені в роботах багатьох учених і методистів: А.М. Алексюка, В.І. Бурака, В.А. Козакова, О.Г. Мороза. [2, с. 11; 3, с. 270]. Науковий та педагогічні принципи індивідуальної роботи були розроблені українськими вченими: С.І. Архангельським, М.Н. Нікітіним, Н.Г. Ничкало. В.М. Жуковський та К.В. Сімак у своїй праці порушують питання спонукання студентів до самостійності, пропонують застосування таких підходів, як системний, комунікативний, особистісний, культурологічний [4, с. 142]. Дослідники наголошують важливість самостійної роботи студента не лише з погляду опанування комунікативних навичок, але і для формування навичок для подальшої діяльності – наукової та професійної [4, с. 142].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення особливостей організації самостійної роботи студентів під час вивчення іноземної мови, шляхи її активізації для отримання ефективного результату та набуття іншомовних компетентностей.

Виклад основного матеріалу. Інтенсифікація процесу навчання та пошук нових і більш ефективних його форм може бути виходом із ситуації, що складається зараз. Варто зазначити суперечності між індивідуальним характером опанування іноземної мови та масовістю освіти. Поділ студентів на підгрупи, безумовно, має позитивний ефект на якість опанування іноземної мови. Формування підгруп з урахування підготовки студентів з іноземної мови, розроблення й імплементація в освітній процес різнорівневих підручників та складених на їхній основі програм допомогли б удосконалити процес вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі та сформуванню більшості студентів, яка зможе продовжити навчання в магістратурі, займатися науковою діяльністю. Такі суб'єктивні характеристики, як працездатність, мотивація, індивідуальний стиль діяльності, спе-

цифічні особливості студента, іноді можуть залишатися поза увагою викладача [5, с. 148].

Навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах відбувається переважно тільки на першому курсі для здобувачів освітнього рівня бакалавр та на першому році навчання в магістратурі. Водночас воно є обмеженим у годинному ресурсі, оскільки навчальний план передбачає невелику кількість аудиторних занять, усе більше годин виноситься для самостійної роботи студента. У таких умовах викладач не є єдиним джерелом знань, що виконує функції спрямування, коригування та контролю під час навчання іноземної мови. У даній ситуації варто звернути увагу на значення та застосування інформаційних технологій (далі – ІТ) під час вивчення іноземної мови. ІТ не обмежують процес навчання в часі, просторі, надають безмежні можливості для диференціації навчання іноземних мов. Це сприяє інтенсифікації процесу навчання та стане важелем для виведення цього процесу на більш високий рівень. Сучасні інформаційно-комунікативні технології мають значний дидактичний потенціал. Найбільш важливими є: багаторівневість інформаційно-комунікативних технологій (наявність в інтернет-просторі матеріалу, який може відповідати різним рівням складності, матиме різний характер інформативності); можливість створення персональної зони користувача / студента – це може бути сторінка в соціальних мережах (інстаграм, фейсбук), блоги; організація співпраці (можливість працювати над спільним контентом); створення індивідуальної освітньої траєкторії.

У разі застосування диференційного підходу в навчанні варто розглянути загальнодоступні онлайн-сервіси. Сучасна молодь майже не уявляє своє життя без соціальних мереж. Блоги та форуми можуть мати двосторонній характер, оскільки дозволяють студентам бути креативними та створювати власний контент, а також виступати в ролі реципієнтів – користуватися іншомовним контентом. Звичайно, він може бути різного змісту та формату – пісні (аудіо), ролики (відео), текст та фото. Подкасти з'явилися з розвитком інтернет-технологій і являють собою аналог радіопередач, які можна слухати онлайн, а також завантажувати на свої пристрої. Подкасти також виступають у ролі сервісів, які надають можливість користувачам самим створювати аудіо- та відеофайли, завантажувати їх для прослуховування та перегляду. Такі файли є прекрасним ресурсом для розвитку іншомовних комунікативних навичок. Робота з таким матеріалом може бути використана студентами з різним рівнем підготовки, на різних етапах навчання, частіше в індивідуальній роботі. Найпопулярніші подкасти, які широко застосовуються під час вивчення іноземних мов, такі: The English We Speak, Elementary Podcasts

by the British Council, Splendid Speaking Better at English, Voice of America, Learning English, Business English Pod Clips, ESL Podcast, ESL Pod, Luke's English Podcast. Перевагою подкастів є те, що в навчальному процесі вони можуть бути як засобом навчання, так і кінцевим продуктом. Як перевагу варто зазначити мобільність подкастів, адже студенти можуть завантажувати та слухати їх у будь-який зручний час та у зручному місці. Усі згадані вище сервіси додають гнучкості в поєднанні індивідуальної та групової роботи під час вивчення іноземної мови.

Використання мобільних телефонів стало невід'ємною умовою успішного навчального процесу. Вони являють собою додатковий засіб інтенсифікації процесу навчання лексики, граматики, аудіювання, роблять цей процес безперервним. Використання спеціальних додатків, сервісів, запис аудіофайлів, виконання тестових завдань онлайн сприяють кращому засвоєнню мови.

З метою розвитку навичок говоріння викладач може запропонувати студентам записати на диктофон свої думки й ідеї, що виникли в них у процесі читання або прослуховування, які згодом можна обговорити в рамках парної або групової аудиторної роботи. Крім того, мобільні телефони є поширеним засобом доступу до соціальних мереж, як-от Twitter, Facebook, MySpace. Написання та розміщення коротких повідомлень у блогах сприяють розвитку писемного мовлення студентів. SMS-повідомлення можуть виступати способом організації групової роботи. Для розширення словникового запасу можна використовувати кросворди і лінгвістичні ігри, де наявний розважальний і змагальний елемент, що сприяє концентрації уваги і розвитку пам'яті. Навіть зміна мови самої системи телефона на англійську мову допоможе збагатити лексику студента. Телефон є водночас компактним словником, який завжди під рукою. Згадано лише деякі способи використання мобільних телефонів як засобу інтенсифікації навчального процесу, індивідуальної роботи студентів, стимулювання їхньої самоосвітньої діяльності під час вивчення іноземних мов, але наука не стоїть на місці, навіть через невеликий проміжок часу їх може налічуватись набагато більше. Важко не погодитися з тим, що використання мобільних телефонів дає широкі можливості для самоосвіти, оскільки студенти можуть працювати з навчальним матеріалом у зручний час і у зручному темпі, та й сам матеріал можна варіювати залежно від рівня підготовленості й інтересів студента. Використання мобільних телефонів розширює можливості викладача в організації позааудиторної роботи студентів, стимулюванні їхньої діяльності із самоосвіти.

Застосування вищезгаданих видів та форм робіт надає можливість організувати самостійну роботу студентів більш ефективно та сучасно.

Навчання з використанням інтернет-ресурсів засноване на конструктивізмі, який ставить студента в центр процесу навчання. Звичайно, індивідуальна робота студентів буде здійснюватися більш ефективно з викладачем, бо наявність мовного бар'єра, велика кількість автентичної інформації можуть ускладнити процес навчання на початковому етапі. Ефективна організація самостійної роботи здатна створити умови не тільки для підвищення якості навчання іноземної мови, а й для розвитку професійно значущих якостей особистості, творчих здібностей, самостійності й активності, тобто сприяти становленню і розвитку професійної компетентності. Усі освітні технології спрямовані на те, щоб навчити студентів працювати самостійно, оскільки саме самостійність дає можливість успішно адаптуватися до роботи, пов'язаної з мінливими технологіями.

Висновки і пропозиції. Індивідуальна робота студентів у процесі вивчення іноземної мови сприяє поглибленню, розширенню та закріпленню знань, розвитку пізнавальних здібностей. Саме тому вона стає основним важелем у підвищенні ефективності підготовки сучасних фахівців. Звернення до використання інформаційних технологій у рамках виконання індивідуальної, самостійної роботи під час вивчення мови стратегічно важливо, оскільки воно може бути використане і на наступних рівнях вивчення та використання мови. Для досягнення основної мети вищої професійної освіти, підготовки компетентного фахівця необхідно дотримуватися певних умов в організації процесу навчання. У разі такого підходу іноземна мова стає одним із засобів вивчення спеціальності, формування і розвитку професійних інтересів у студентів, активізації їхньої пізнавальної діяльності, готовності учнів цілеспрямовано використовувати здобуті знання у сфері професійної діяльності, що відповідає поставленій меті навчання іноземної мови в немовному виші. Щоб самостійна робота студента була ефективною, необхідне дотримання низки умов, однією з яких є організація роботи студента в аудиторії та поза нею на належному методичному рівні. Є необхідність у формулюванні цілей на весь період навчання, коригуванні змісту навчання, методів роботи. Такий підхід допомагає вирішити проблему послідовності, бо стимулює студентів до опанування нових знань, особливо таких, які пов'язані з їхньою майбутньою професійною діяльністю. Варто звернути увагу на набуття студентами навичок самоорганізації, упевненості у своїх силах, умотивованості як у результаті, так і в самому процесі вивчення іноземної мови. Головна ціль – формування особистості студента як активного суб'єкта навчальної діяльності, його всебічна підготовка до безперервної освіти, саморозвитку та самовдосконалення. Отже, завдання

викладача полягає як у передачі знань, так і у формуванні у студентів навичок самостійного їх здобуття.

Список використаної літератури:

1. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. Київ : Либідь, 1997. 373 с.
2. Буряк В.І. Самостійність навчання як сучасний дидактичний принцип. *Наукові записки. Серія «Проблеми методики фізико-математичної і технічної освіти»*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 4 (II). С. 11–16.
3. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи : навчальний посібник / за заг. ред. О.Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. 267 с.
4. Жуковський В.М., Сімак К.В. Роль самостійної роботи студентів першого курсу у процесі формування професійної мовленнєвої компетентності під час підготовки бакалаврів мовних спеціальностей. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог : Вид-во Нац. університету «Острозька академія», 2016. Вип. 60. С. 141–144.
5. Буряк В.К. Керування самостійною роботою студентів. *Вища школа : науково-практичне видання / за ред. С.М. Ніколаєнко*. Київ : Знання, 2001. № 4–5. С. 48–52.

Kyrychenko T., Ridel T. Individual work in the process of foreign languages studying at higher educational establishments: problems of organizing and the ways of optimizing

The article is devoted to the consideration of different approaches to the organization of individual work of students with the use of information technologies and the role of individual work of students in the process of language learning. It was found out that the individual work of students is a very flexible process and involves such activities as: solving practical problems of different levels of complexity, workshops; work with various sources of information and writing essays, reports, abstracts. It is concluded that information technology can be a powerful tool for anyone who wants to learn foreign languages through individual work, and an effective means to expand the creative potential of students. The advantages of information technologies in education and their use in the organization of individual work of students are determined. The use of Internet resources, special computer software, electronic encyclopedias and dictionaries, social networks, interactive applications were analyzed as the most effective means of organizing individual work of students in the process of language learning. The article defines the conditions under which the individual work of students will have a positive effect on the process of learning the foreign language, the acquisition of professional foreign language competencies. It was found out that a properly organized learning process and the use of modern technologies in the classroom will stimulate students to learn and actively use the foreign language, promote individual cognitive abilities in solving problems, develop creative thinking skills and expand professional opportunities. Computerization, use of IT are factors of individual students' work optimization in the process of studying a foreign language. Modern technologies provide access to educational sites, electronic dictionaries and textbooks, educational and methodological complexes. The article defines key role of the teacher, who develops students' skills of self-organization, learning competencies, accompanies all stages of individual work.

Key words: individual work, English, language, Internet, resources, technology.